

มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีของสินค้ามันสำปะหลังภายใต้ห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดน ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศ CLMV

Non-Tariff Measures for Cassava Products under the Cross-Border Value Chain between Thailand and CLMV Countries

ณัฐจารี เพ็ชรร่วง^{1*}

Natjaree Petruang^{1*}

Corresponding author email: natjaree@itd.or.th

(Received: January 18, 2024 Revised: March 7, 2024 Accepted: March 8, 2024)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิต การนำเข้า-ส่งออก รวมถึงศึกษาและวิเคราะห์ มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีของสินค้ามันสำปะหลังภายใต้ห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดนระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศ CLMV (กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา และเวียดนาม) โดยการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ ผู้แทนภาคเอกชนจากสมาคมโรงงานผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไทย ซึ่งสินค้ามันสำปะหลังที่ศึกษามีทั้งหมด 6 รายการ ตามพิกัดศุลกากร ตั้งแต่วัตถุดิบต้นน้ำถึงปลายน้ำที่มีการเชื่อมโยงห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดน พบว่าสินค้าสำคัญจะเชื่อมโยงกัน ในกลุ่มวัตถุดิบต้นน้ำและแปรรูปเบื้องต้น (หัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ด) โดยไทยและเวียดนาม มีแหล่งนำเข้าสำคัญ คือ กัมพูชา สปป.ลาว เพื่อนำมาแปรรูปใช้ในอุตสาหกรรมต่อเนื่องในประเทศและส่งออก ซึ่งประเทศปลายทางในการ ส่งออก คือ จีน ทั้งนี้เวียดนามเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทย และมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีส่วนใหญ่ของสินค้า มันสำปะหลังจะอยู่ในหมวดสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช โดยเวียดนามมีมาตรการทางการค้าโดยเฉลี่ยต่อสินค้า มากที่สุด ไทยรองลงมา และเมื่อวิเคราะห์มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีที่มีในการนำเข้าหัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ด ซึ่งเป็นสินค้าสำคัญในห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดนเปรียบเทียบกับไทยและเวียดนามพบว่า จำนวนของไทย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่เวียดนามลดลง นอกจากนี้พบว่าไทยยังเผชิญกับความท้าทายในการนำเข้ามันสำปะหลัง ที่คุณภาพต่ำจาก CLMV และมาตรการจากประเทศปลายทางนอก CLMV ที่เข้มงวดมากขึ้น ดังนั้นการที่ไทยจะเป็น ศูนย์กลางของอุตสาหกรรมมันสำปะหลังแปรรูปมูลค่าสูง ไทยควรปรับตัวลดมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีที่ไม่จำเป็น และมุ่งพัฒนาในคุณภาพการผลิต โดยร่วมมือกับ CLMV เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างครอบคลุมในภาพรวม และควรมองหาตลาดส่งออกในประเทศอื่นเพิ่มเติมเพื่อลดการพึ่งพาในตลาดจีน

คำสำคัญ: มันสำปะหลัง มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษี ห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดน

¹ สำนักพัฒนาและส่งเสริมการวิจัย สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน)

Office of Research Development and Promotion, International Institute for Trade and Development (Public Organization)

ABSTRACT

This article aims to study the production, import-export situation, as well as to study and analyze non-tariff measures of cassava products within the value chain between Thailand and the CLMV countries (Cambodia, Lao PDR, Myanmar, and Vietnam). Data were gathered from relevant agencies and interviews with representatives from The Thai Tapioca Products Factory Association. The study encompasses six key cassava products along the HS code, spanning from raw materials to processed products. There's interconnectivity within the cross-border value chain, particularly in raw materials and initial processing (cassava roots, cassava chips, and cassava pellets). Thailand and Vietnam primarily import cassava from Cambodia and Laos for continuous industrial processing and export. China serves as the primary destination for these exports. Vietnam is a significant competitor to Thailand in the cassava trade among countries. Regarding non-tariff measures, most cassava products fall under the categories of Sanitary and Phytosanitary (SPS) measures. Vietnam implements the highest average number of non-tariff measures, followed by Thailand. Analyzing non-tariff measures for the import of cassava roots, cassava chips, and cassava pellets, important products in the cross-border value chain, Thailand shows an increasing trend compared to Vietnam's decreasing trend. Thailand also faces challenges in importing low-quality cassava from CLMV countries and stricter measures from non-CLMV destination countries. Therefore, to establish Thailand as a center for high-value-added cassava processing, adjustments should be made by reducing unnecessary non-tariff measures and focusing on improving production quality. Collaboration with CLMV countries to develop a comprehensive industry is recommended. Additionally, exploring additional export markets beyond China is essential to reduce reliance on the Chinese market.

Keywords: Cassava, Non-Tariff Measures, NTMs, CLMV, Cross border value chain

บทนำ (Introduction)

ประเทศสมาชิกอาเซียนมีข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างกัน โดยหวังให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว ซึ่งมีการเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างเสรี เพื่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันและสร้างเครือข่ายการผลิตสินค้าในภูมิภาค จึงมีการเจรจาการค้าระหว่างประเทศสมาชิกซึ่งส่งผลให้ภาชีนำเข้าสินค้า (Tariffs) ระหว่างประเทศสมาชิกลดลง ในขณะที่ภาชีดังกล่าวลดลงแต่การบังคับใช้มาตรการทางการค้าที่มิใช่ภาชี (Non-Tariff Measures: NTMs) ในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ดังนั้นประเด็นด้านมาตรการทางการค้าที่มิใช่ภาชีจึงมีความสำคัญในการศึกษา (สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา, 2566, อ้างถึง Ing, Cadot,

Anandhika and Urata, 2019) ไทยและกลุ่มประเทศ CLMV (กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา เวียดนาม) เป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน โดยเป็นกลุ่มประเทศที่ผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรเป็นจำนวนมาก

มันสำปะหลังเป็นหนึ่งในพืชสำคัญ โดยกลุ่มประเทศ CLMVT (กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา เวียดนาม และไทย) เป็นแหล่งผลิตและแหล่งนำเข้า-ส่งออกที่สำคัญในตลาดมันสำปะหลังโลก (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) โดยมันสำปะหลังถูกใช้เป็นวัตถุดิบในการแปรรูป เพื่อเป็นสินค้าบริโภคในประเทศและส่งออกต่างประเทศในการแปรรูปเกี่ยวข้องกับหลายอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมแป้งมันสำปะหลัง อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมพลาสติกชีวภาพ อุตสาหกรรมพลังงาน ในปัจจุบันประเทศไทยมีแรงผลักดันในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมที่มีฐานมาจากวัตถุดิบทางการเกษตร (Bio-based industry) หรือเศรษฐกิจฐานชีวภาพ (Bio-economy) มันสำปะหลังจึงได้รับการให้ความสำคัญ ส่งผลให้ความต้องการมันสำปะหลังในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้น (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2565)

จากความต้องการมันสำปะหลังที่เพิ่มขึ้น ไทยซึ่งมีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับมันสำปะหลังจำนวนมากและอุปทานการผลิตในประเทศไม่เพียงพอจำเป็นต้องพึ่งพาการนำเข้ามันสำปะหลังจากประเทศเพื่อนบ้าน ไทยจึงมีการกำหนดมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น เพื่อคุ้มครองชีวิตและสุขภาพของมนุษย์ พืช และสัตว์ แม้ว่าการบังคับใช้มาตรการทางการค้าจะเป็นสิ่งที่ดีต่อไทย แต่ประเทศคู่ค้าก็อาจมองเป็นการกีดกันทางการค้าได้ด้วย เนื่องจากแม้มาตรการต่าง ๆ ที่ออกมาจะถูกอ้างว่าเป็นมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษี แต่ก็เป็นเรื่องยากในการตีความว่าเจตนาของแต่ละประเทศผู้ออกมาตรการว่ามาตรการที่ออกมานั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการออกมาตรการที่มีใช้ภาษี หรือเป็นการกีดกันทางการค้าเพื่อปกป้องผู้ผลิตในประเทศ ประกอบกับการที่สถานการณ์ที่จำนวนมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีในภาพรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการส่งออกสินค้ามันสำปะหลังภายใต้ห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดนระหว่างไทยและกลุ่มประเทศ CLMV มีความยากมากขึ้นและยังอาจเป็นการเพิ่มต้นทุนในการปฏิบัติตามมาตรการของผู้ประกอบการด้วย

ดังนั้นการศึกษาในเรื่องมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีของสินค้ามันสำปะหลังจึงมีความสำคัญ เพื่อช่วยในการทำความเข้าใจถึงสถานการณ์ของสินค้ามันสำปะหลังที่มีการดำเนินห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดนระหว่างไทยและกลุ่มประเทศ CLMV เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันพร้อมทั้งเตรียมการรับมือกับนโยบายและมาตรการทางการค้าต่าง ๆ ที่ไทยต้องเผชิญจากการค้าสินค้ามันสำปะหลัง รวมทั้งเป็นแนวทางในการศึกษาและการพัฒนาองค์ความรู้และนโยบายแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมสินค้ามันสำปะหลังของไทย

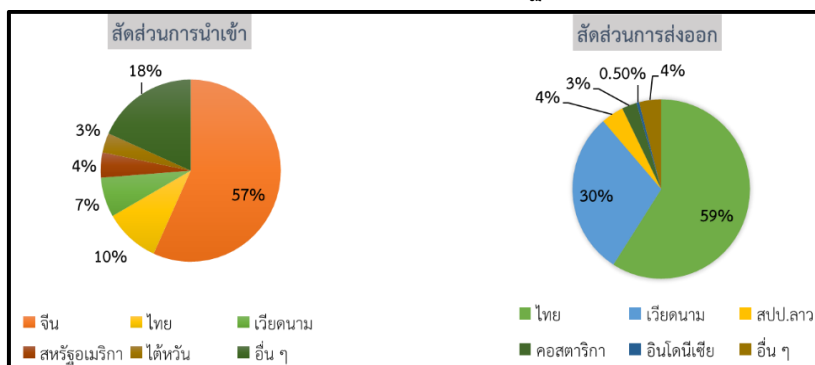
วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาสถานการณ์การผลิตและการนำเข้า-ส่งออกของสินค้ามันสำปะหลังภายใต้ห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดนระหว่างไทยและกลุ่มประเทศ CLMV
2. ศึกษาและวิเคราะห์มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีของสินค้ามันสำปะหลังที่มีการบังคับใช้ภายใต้ห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดนระหว่างไทยและกลุ่มประเทศ CLMV

สถานการณ์การผลิตและการนำเข้า-ส่งออกของสินค้ามันสำปะหลังภายใต้ห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดนระหว่างไทยและกลุ่มประเทศ CLMV

สถานการณ์การผลิตและนำเข้า-ส่งออกมันสำปะหลังโลก

มันสำปะหลัง (Cassava) มีบทบาทสำคัญในด้านความมั่นคงทางอาหารของประชากรในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดและประเทศกำลังพัฒนา ส่งผลให้ได้รับการยกย่องให้เป็นพืชแห่งศตวรรษที่ 21 โดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization, 2013) ซึ่งเป็นการยืนยันถึงความสำคัญของพืชชนิดนี้ที่มีต่อโลกและภูมิภาค การผลิตมันสำปะหลังมีการกระจายตัวอยู่ทั่วโลก แหล่งผลิตสำคัญอยู่ในภูมิภาคแอฟริกา และเอเชีย โดยประเทศผู้ผลิตสำคัญ 3 อันดับแรก คือ ไนจีเรีย คองโก และไทย แต่บทบาทการค้ามันสำปะหลังระหว่างประเทศได้รับการขับเคลื่อนโดยประเทศในแถบเอเชีย โดยมีไทย เวียดนาม และสปป.ลาว เป็นประเทศผู้ส่งออกหลักของสินค้ามันสำปะหลัง (มันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปมาจากมันสำปะหลัง) สำหรับประเทศนำเข้าหลักของโลก ได้แก่ จีน ไทย และเวียดนาม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สัดส่วนมูลค่านำเข้า-ส่งออกมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของโลก ปี 2560-2563

ที่มา: ผู้วิจัยประมวลผลจาก สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2564)

สถานการณ์การผลิตและนำเข้า-ส่งออกของสินค้ามันสำปะหลังในกลุ่มประเทศ CLMVT

กลุ่มประเทศ CLMVT (กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา เวียดนาม และไทย) มีบทบาทสำคัญมากเห็นได้จากการเป็นแหล่งผลิตและมีการส่งออกและนำเข้ามันสำปะหลังในอุตสาหกรรมมันสำปะหลังโลก เพื่อทำความเข้าใจถึงความเชื่อมโยงภายใต้ห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดนของสินค้ามันสำปะหลัง ซึ่งมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภายในภูมิภาคมีผลอย่างยิ่งต่อห่วงโซ่ดังกล่าว การเข้าใจถึงสถานการณ์สินค้า มันสำปะหลังจึงมีความจำเป็น โดยในการศึกษารุ่นนี้กำหนดในการศึกษาสินค้ามันสำปะหลังสินค้า 6 รายการสำคัญ ตามพิภพศุลกากร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 พิกัดศุลกากรสินค้าที่เกี่ยวข้องกับมันสำปะหลังโดยอ้างอิงตามห่วงโซ่อุปทาน

ต้นน้ำ	กลางน้ำ	ปลายน้ำ
HS Code 071410* - หัวมันสำปะหลัง	HS Code 071410* - มันเส้น - มันอัดเม็ด HS Code 110620 - แป้งมันสำปะหลังหยาบ HS Code 110814 - สตาร์ชทำจากมันสำปะหลัง HS Code 230310 - กากมันสำปะหลัง	HS Code 350510 - แป้งมันสำปะหลังดัดแปร HS Code 190300 - ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังและของที่ใช้แทน ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังที่ทำจากสตาร์ช

หมายเหตุ: * พิกัดศุลกากรที่กำหนดเพื่อสืบค้นสถิติและมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีใช้ 6 หลัก โดยพิกัด

ศุลกากร 071410 จะครอบคลุมสินค้า 3 อย่างที่ศึกษา ได้แก่ หัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ด

ที่มา: ผู้วิจัยประมวลผลจาก สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (2558), กรมศุลกากร (2565)

สถานการณ์สินค้ามันสำปะหลังของแต่ละประเทศในกลุ่มประเทศ CLMVT จากการประมวลผลโดยข้อมูลสถิติการผลิตจากฐานข้อมูลของ Food and Agriculture Organization (2022) และข้อมูลการนำเข้า-ส่งออกใช้ฐานข้อมูล United Nations Commodity Trade Statistics Database (2022) สืบค้นตามพิกัดศุลกากรมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กัมพูชา มีการปลูกมันสำปะหลังมากเป็นอันดับที่ 2 รองลงมาจากข้าว โดยในปี 2564 มีผลผลิตมันสำปะหลัง 7.72 ล้านตัน พื้นที่เก็บเกี่ยว 1.76 ล้านไร่ และมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 4.38 ตัน มันสำปะหลังเป็นหนึ่งในพืชที่รัฐบาลกัมพูชาให้ความสำคัญ เห็นได้จากการที่รัฐบาลกัมพูชามีนโยบายระดับชาติว่าด้วยเรื่องมันสำปะหลังปี 2563-2568 เพื่อส่งเสริมด้านการผลิตและคุณภาพของมันสำปะหลัง นอกจากนี้กัมพูชายังมีข้อตกลงการค้าเสรีกับหลายประเทศทั้ง กัมพูชา-จีน กัมพูชา-เกาหลี อาเซียน และข้อตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) ข้อตกลงดังกล่าวส่งผลให้กัมพูชา มีการส่งออกมันสำปะหลังเพิ่มขึ้น นอกจากนี้มีการลงนามข้อตกลงกับเขตปกครอง Guangxi Zhuang (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงพนมเปญ, 2565) ซึ่งพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ผลิตมันสำปะหลังและแป้งมันสำปะหลังในจีน (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ เมืองชิงเต่า, 2566)

ในปี 2564 สินค้ามันสำปะหลัง 6 รายการที่ศึกษามีการส่งออกทั้งหมด 3 รายการ (ยกเว้นผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง กากมันสำปะหลัง และแป้งมันสำปะหลังดัดแปร) โดยมูลค่าส่งออกทั้งหมดกว่า 41.74 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนใหญ่จะส่งออกหัวมันสำปะหลัง มันเส้น และมันอัดเม็ด รองลงมาเป็นสตาร์ชทำจากมันสำปะหลัง และนำเข้าสินค้ามันสำปะหลังมีทั้งหมด 6 รายการ มูลค่ากว่า 9.49 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่จะนำเข้าเป็นสินค้าแป้ง

มันสำปะหลังดัดแปร ในภาพรวมประเทศคู่ค้าหลักของกัมพูชาในการส่งออก คือ จีนและไทย และประเทศคู่ค้าหลักของกัมพูชาในการนำเข้า คือ จีนและเวียดนาม

สปป.ลาว มีรายได้จากการส่งออกสินค้าเกษตรในปี 2564 คิดเป็นร้อยละ 82 ของเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในปี 2564 มันสำปะหลังเป็นหนึ่งในสินค้าเกษตรหลักในการส่งออกของสปป.ลาว และในปีเดียวกันนี้มีผลผลิตมันสำปะหลัง 2.89 ล้านตัน พื้นที่เก็บเกี่ยว 0.56 ล้านไร่ มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 5.14 ตัน ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเกษตรกรส่วนใหญ่ในสปป.ลาวหันมาปลูกมันสำปะหลังเพิ่มขึ้น เนื่องจากตลาดในต่างประเทศมีความต้องการที่สูง (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ เวียงจันทน์, 2565)

สินค้ามันสำปะหลัง 6 รายการที่ศึกษา พบว่า มีการส่งออกทั้งหมด 4 รายการ (ยกเว้นผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง และแป้งมันสำปะหลังดัดแปร) มูลค่าการส่งออกรวมกว่า 314.10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หัวมันสำปะหลัง มันเส้น และมันอัดเม็ด เป็นสินค้าที่ส่งออกมากที่สุด และรองลงมาเป็นสตาร์ชทำจากมันสำปะหลัง โดยในการส่งออกประเทศคู่ค้าหลัก คือ ไทยและเวียดนาม ส่วนการนำเข้าสินค้ามันสำปะหลังมีทั้งหมด 5 รายการ (ยกเว้นหัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ด) มูลค่ากว่า 13.02 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สัดส่วนมูลค่าการนำเข้ามากที่สุด คือ สตาร์ชทำจากมันสำปะหลัง รองลงมาเป็นกากเหลือจากการผลิตสตาร์ช โดยประเทศคู่ค้าหลักในการนำเข้า คือ ไทย

เมียนมา เป็นแหล่งผลิตมันสำปะหลังให้กับหลายประเทศ ปี 2564 มีผลผลิตมันสำปะหลัง 0.39 ล้านตัน พื้นที่เก็บเกี่ยว 0.21 ล้านไร่ และมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1.19 ตัน สินค้ามันสำปะหลัง 6 รายการที่ศึกษามีการส่งออกทั้งหมด 4 รายการ (ยกเว้นกากมันสำปะหลัง และแป้งมันสำปะหลังดัดแปร) มูลค่าการส่งออก 7.15 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยส่วนใหญ่จะส่งออกหัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ด ซึ่งประเทศคู่ค้าหลักในการส่งออก คือ ไทยและจีน ส่วนการนำเข้าสินค้ามันสำปะหลังมีทั้งหมด 4 รายการ (ยกเว้นหัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ด และแป้งมันสำปะหลังหยาบ) มีมูลค่าการนำเข้ารวมกว่า 6.45 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยสัดส่วนมูลค่าการนำเข้ามากที่สุด คือ กากมันสำปะหลัง รองลงมาเป็นผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง โดยประเทศคู่ค้าหลักในการนำเข้า คือ ไทย สหรัฐอเมริกา และจีน

เวียดนาม มีการปลูกมันสำปะหลังและมีการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศรองจากไทย ในปี 2564 เวียดนามมีผลผลิตมันสำปะหลัง 10.57 ล้านตัน พื้นที่เก็บเกี่ยว 3.28 ล้านไร่ มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 3.22 ตัน โดยในปี 2564 เวียดนามมีการกำหนดแผนในการปรับปรุงโครงสร้างภาคเกษตร สำหรับสินค้ามันสำปะหลัง มีการส่งเสริมให้มีการปรับปรุงท่อนพันธุ์และปรับกระบวนการผลิตที่ยั่งยืนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และดูแลสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งพัฒนาเทคโนโลยีการแปรรูปมันสำปะหลังในหลากหลายอุตสาหกรรม ในการค้ามันสำปะหลังของเวียดนามกับต่างประเทศ เวียดนามมีข้อตกลงการค้าเสรี เช่น อาเซียน จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ นอกจากนี้เวียดนามยังมีข้อตกลง EVFTA , CPTPP และ RCEP ช่วยให้เวียดนามได้รับสิทธิประโยชน์ในการส่งออก (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร, 2564)

สินค้ามันสำปะหลัง 6 รายการที่ศึกษามีมูลค่าการส่งออกกว่า 1,294.48 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนใหญ่ส่งออกสตาร์ชจากมันสำปะหลัง รองลงมาเป็นหัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ด ซึ่งประเทศคู่ค้าหลักในการส่งออก

คือ จีน ส่วนการนำเข้ามีมูลค่ากว่า 732.94 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยสินค้าที่มีสัดส่วนมูลค่าการนำเข้ามากที่สุด คือ หัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ด ประเทศคู่ค้าหลักในการนำเข้า คือ กัมพูชา และสปป.ลาว

ไทย มีการปลูกมันสำปะหลัง ในปี 2564 มีผลผลิตมันสำปะหลัง 30.11 ล้านตัน พื้นที่เก็บเกี่ยว 9.16 ล้านไร่ มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 3.29 ตัน โดยจากรายงานของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565) มันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์เป็นหนึ่งในสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นทุกปี โดยมูลค่ามันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์อยู่ลำดับที่ 4 ของสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ส่งออกที่สำคัญ 5 อันดับแรกของไทย และจากรายงานสถานการณ์มันสำปะหลังในไทยของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2564) เนื่องจากการที่รัฐบาลไทยมีโครงการประกันรายได้ผู้ปลูกมันสำปะหลัง และในปี 2562-2564 ราคามันสำปะหลังโรงงานมีแนวโน้มที่ดีส่งผลให้เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังขยายการปลูก โดยแนวโน้มในปี 2560-2564 ราคามันสำปะหลังที่เกษตรกรขายได้ ราคาส่งออกมันเส้น ราคาส่งออกมันอัดเม็ด และราคาส่งออกแป้งมันสำปะหลังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แม้ในปี 2563 จะได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของมันสำปะหลัง แต่ในปี 2564 เนื่องจากสภาพอากาศและปริมาณน้ำฝนเหมาะสมทำให้ราคาผลผลิตมันสำปะหลังในภาพรวมยังคงขยายตัว

สินค้ามันสำปะหลัง 6 รายการที่ศึกษามีมูลค่าการส่งออกรวมกว่า 3,848.12 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ที่ส่งออกมูลค่ามากที่สุด คือ สตาร์ชทำจากมันสำปะหลัง รองลงมาเป็น หัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ด และแป้งมันสำปะหลังตัดแปรรูป ซึ่งประเทศคู่ค้าหลักในการส่งออก คือ จีน และการนำเข้ามีมูลค่ากว่า 478.65 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยสินค้าที่มีสัดส่วนมูลค่าการนำเข้ามากที่สุด คือ หัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ด ประเทศคู่ค้าหลักในการนำเข้า คือ สปป.ลาว และกัมพูชา

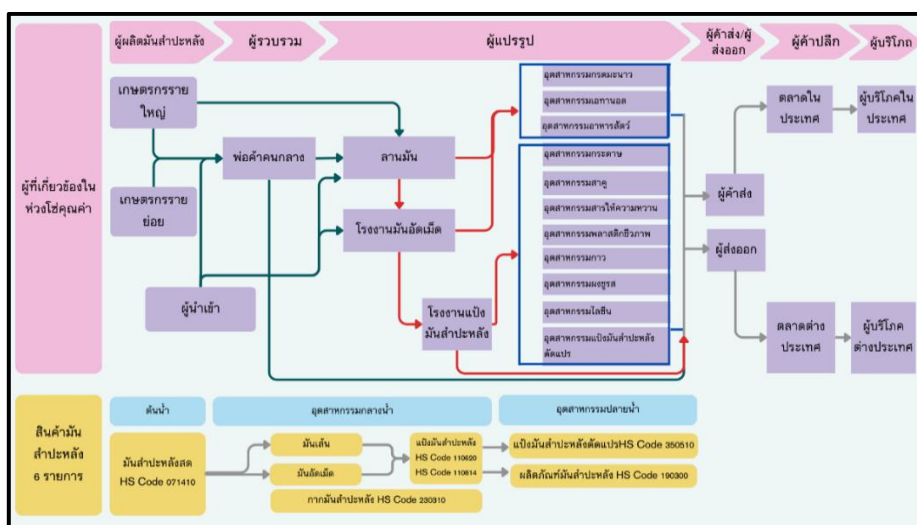
กล่าวโดยสรุปในสถานการณ์การผลิตมันสำปะหลังในกลุ่มประเทศ CLMVT ไทยสามารถผลิตวัตถุดิบมันสำปะหลังได้ปริมาณสูงสุด แต่ในผลผลิตต่อไร่เป็นสปป.ลาวที่มีผลผลิตต่อไร่สูงสุด แสดงให้เห็นว่าไทยยังคงมีความสามารถในการผลิตมันสำปะหลังในกลุ่มประเทศ CLMVT แต่ก็ยังจำเป็นต้องปรับปรุงพันธุ์มันสำปะหลังต่อไปเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ เพื่อให้ไทยสามารถยืนกรงความได้เปรียบในตลาดการค้ามันสำปะหลังโลก และช่วยเพิ่มอุปทานมันสำปะหลังในประเทศอีกด้วย ส่วนในด้านสถานการณ์การค้า ไทยและเวียดนามมีบทบาทในการเป็นผู้นำเข้า-ส่งออกของทั้งในตลาดกลุ่มประเทศ CLMVT และตลาดโลก โดยจะมีสปป.ลาว กัมพูชา และเมียนมาเป็นแหล่งวัตถุดิบ (หัวมันสำปะหลัง มันเส้น และมันอัดเม็ด) ที่สำคัญในการนำเข้าเพื่อนำมาแปรรูปเป็นสินค้าต่าง ๆ เพื่อใช้บริโภคภายในประเทศและส่งออกกลับไปยังตลาดกลุ่มประเทศ CLMVT รวมทั้งตลาดนอกกลุ่มประเทศ CLMVT ซึ่งตลาดนอกกลุ่มประเทศ CLMVT เป็นตลาดส่งออกสำคัญโดยเฉพาะจีน และยังสะท้อนให้เห็นว่าเวียดนามและไทยเป็นคู่แข่งกันทั้งในการนำเข้าและส่งออก

การเชื่อมโยงห่วงโซ่คุณค่ามันสำปะหลังในของไทยและกลุ่มประเทศ CLMV

ห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) อธิบายถึงกิจกรรมทั้งหมดที่จำเป็นในการนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการ ตั้งแต่ขั้นเริ่มต้น จนถึงขั้นตอนกลางในการผลิต และส่งมอบสู่ผู้บริโภคขั้นสุดท้าย ซึ่งรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การผลิต การรวมกลุ่ม การแปรรูป การจัดจำหน่าย และสนับสนุนจนถึงผู้บริโภคขั้นสุดท้าย ส่วนห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดน

หรือห่วงโซ่คุณค่าระหว่างประเทศ (Cross-border or International Value Chain) คือ ห่วงโซ่คุณค่าที่กิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นมากกว่าหนึ่งประเทศ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกและนำเข้าสินค้าและบริการ โดยห่วงโซ่คุณค่าที่แตกต่างกันมีความเกี่ยวข้องกับความหลายประเทศ เช่น ห่วงโซ่คุณค่าของรถยนต์มีการจัดหาวัตถุดิบจากทั่วโลก ชิ้นส่วนรถยนต์ที่ผลิตและประกอบในหลายประเทศ และรถยนต์ที่จำหน่ายในหลายประเทศที่มีการประกอบขั้นสุดท้าย ในทางกลับกัน สำหรับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมแบบดั้งเดิม กิจกรรมส่วนใหญ่ตลอดห่วงโซ่คุณค่ามีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นภายในประเทศเดียวกัน โดยปัจจัยการผลิตส่วนใหญ่มาจากท้องถิ่น และกิจกรรมส่วนใหญ่ เช่น การแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้ายที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นก่อนที่จะส่งออกไปยังตลาดปลายทาง (International Labour Organization, 2022)

ห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดนสินค้ามันสำปะหลังสามารถแสดงรายละเอียดได้อย่างชัดเจนใน ภาพที่ 2 ซึ่งเป็นห่วงโซ่คุณค่าของไทยที่เชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศ CLMV จะเห็นได้ว่าสินค้ามันสำปะหลังของไทยมีการใช้มันสำปะหลังจากทั้งเกษตรกรในประเทศ และการนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งจากข้อมูลข้างต้นส่วนใหญ่ไทยจะนำเข้าหัวมันสำปะหลังและมันสำปะหลังที่แปรรูปขั้นต้น (มันเส้น มันอัดเม็ด) และมูลค่าการนำเข้าส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มมันเส้นเป็นหลัก (กรมศุลกากร, 2565) โดยนำเข้าจากสปป.ลาวและกัมพูชาเป็นหลัก ส่วนการนำเข้าจากเมียนมาไทยมีการนำเข้าแต่ยังเป็นสัดส่วนที่น้อย โดยนำเข้าเพื่อมาแปรรูปเพิ่มมูลค่าสินค้า และแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมที่มีการดำเนินการตั้งแต่การผลิตถึงการบริโภคขั้นสุดท้าย รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องและสินค้าที่เกิดขึ้นตลอดห่วงโซ่คุณค่า โดยมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีเข้าไปเกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดนในการนำเข้า-ส่งออกสินค้ามันสำปะหลังตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ซึ่งมาตรการเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการในการผลิต การแปรรูป การนำเข้า-ส่งออกเพื่อให้สินค้าเป็นไปตามที่ประเทศปลายทางกำหนด ซึ่งจะนำเสนอในประเด็นต่อไป

ภาพที่ 2 ห่วงโซ่คุณค่าของสินค้ามันสำปะหลังของไทยที่เชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศ CLMV

ที่มา: ผู้วิจัยดัดแปลงแผนภาพจาก International Labour Organization (2022), สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (2558), กรมศุลกากร (2565)

มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีของสินค้ามันสำปะหลังที่มีการบังคับใช้ภายใต้ห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดนระหว่างไทยและกลุ่มประเทศ CLMV

นิยามและประเภทมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีของสินค้ามันสำปะหลังในกลุ่มประเทศ CLMVT

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD, 2019) นิยามมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษี (Non-Tariff Measures: NTMs) เป็นมาตรการเชิงนโยบายที่มีใช้มาตรการภาษีศุลกากร ซึ่งสามารถสร้างผลกระทบเชิงเศรษฐกิจต่อการค้าสินค้านานาชาติระหว่างประเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปริมาณหรือราคาของสินค้าหรืออาจเกิดขึ้นทั้งสองอย่าง และจัดประเภทของมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีไว้ทั้งหมด 16 หมวด โดย 15 หมวดเป็นมาตรการเกี่ยวกับการนำเข้า ซึ่งแบ่งย่อยเป็น 2 ประเภท คือ (1) มาตรการด้านเทคนิค และ (2) มาตรการที่ไม่เกี่ยวกับด้านเทคนิค และสุดท้ายเป็นหมวดเกี่ยวกับมาตรการในการส่งออก

สินค้ามันสำปะหลังของไทยและ CLMV ตามที่ปรากฏในฐานข้อมูล TRAINS Online (2022) ซึ่ง UNCTAD ได้จัดทำไว้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในปี 2558 และ 2561 ของกัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมา และข้อมูลในปี 2558 2561 และ 2564 เป็นปีในการเก็บข้อมูลของไทยและเวียดนาม ซึ่งในแต่ละประเทศมีหมวดของมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีบังคับใช้แตกต่างกันไป (เช่น หมวด A, หมวด B, หมวด C เป็นต้น) และแต่ละหมวดจะมีหมวดย่อย ยกตัวอย่าง สินค้าหัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ด ในหมวด A จะมีหมวดย่อย เช่น A11, A12, A14 เพื่อจำแนกประเภทของมาตรการให้ละเอียดมากขึ้น แต่เพื่อความเข้าใจในภาพรวมของสินค้ามันสำปะหลังของไทยและกลุ่มประเทศ CLMV จะเน้นอธิบายในมาตรการหมวดหลัก ซึ่งมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีที่บังคับใช้หลัก ในสินค้ามันสำปะหลัง จะมีทั้งหมด 6 หมวด ได้แก่ หมวด A, B, C, E, F, และ P และมีอีก 4 หมวดที่มีการบังคับใช้เพิ่มเติมในบางประเทศ คือ หมวด G, H, I, และ M ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หมวดของมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีในกลุ่มประเทศ CLMVT ของสินค้ามันสำปะหลังที่ศึกษา

มาตรการด้านการนำเข้า	มาตรการด้านเทคนิค	หมวด A	มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and phytosanitary measures: SPS)
		หมวด B	มาตรการอุปสรรคทางการค้าทางด้านเทคนิค (Technical Barriers to Trade: TBT)
		หมวด C	การตรวจสอบสินค้าก่อนการส่งออกและมาตรการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อกำหนดก่อนการส่งออกต่าง ๆ และพิธีการทางศุลกากร
	มาตรการไม่เกี่ยวกับด้านเทคนิค	หมวด E	มาตรการขออนุญาตนำเข้า และมาตรการห้าม จำกัดการนำเข้าสินค้า และการควบคุมปริมาณการนำเข้า มาตรการโควตาภาษี
		หมวด F	ค่าธรรมเนียมและมาตรการกีดกันต่าง ๆ รวมถึงมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการควบคุมราคาของสินค้านำเข้า
		หมวด G	มาตรการทางการเงินที่มีผลต่อต้นทุนการนำเข้าสินค้า รวมถึงมาตรการที่กำกับการณ์การเงินเพื่อนำเข้าสินค้า

ตารางที่ 2 หมวดของมาตรการทางการค้าที่มีใช้อยู่ในกลุ่มประเทศ CLMVT ของสินค้ามันสำปะหลังที่ศึกษา (ต่อ)

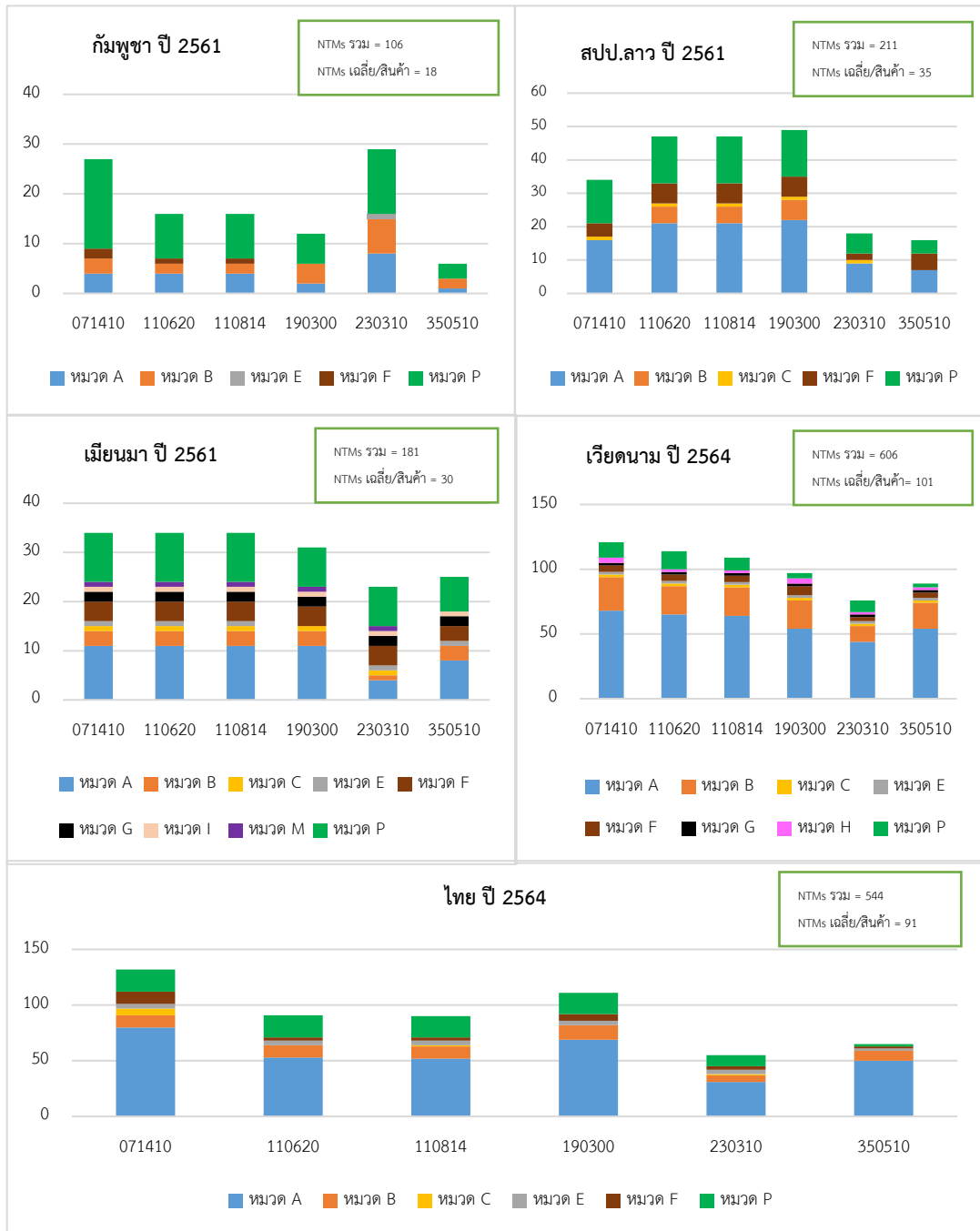
มาตรการด้านการนำเข้า	มาตรการที่เกี่ยวข้องกับ ด้านเทคนิค	หมวด H	มาตรการที่ส่งผลกระทบต่อการแข่งขันทางการค้า มาตรการที่ให้สิทธิพิเศษการนำเข้าแก่คนบางกลุ่ม
		หมวด I	มาตรการการลงทุนที่เกี่ยวกับการค้า รวมถึงมาตรการที่กำหนดเงื่อนไขในการลงทุนภายในประเทศ
		หมวด M	ข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ
มาตรการด้านการส่งออก		หมวด P	มาตรการที่เกี่ยวกับการส่งออก คือ มาตรการที่กำกับการส่งออกต่าง ๆ โดยประเทศผู้ส่งออก เช่น การกำหนดโควตาการส่งออก

ที่มา: ผู้วิจัยประมวลผลจาก TRAINS Online (2022), UNCTAD (2019)

มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีของสินค้ามันสำปะหลังในกลุ่มประเทศ CLMVT

จำนวนมาตรการในสินค้ามันสำปะหลังทั้ง 6 รายการที่ศึกษาของไทยและกลุ่มประเทศ CLMV ซึ่งรัฐบาลแต่ละประเทศได้กำหนดมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษี กัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมา เก็บข้อมูลล่าสุดถึงปี 2561 ส่วนเวียดนามและไทยถึงปี 2564 ดังภาพที่ 3 เพื่อให้ทราบสถานการณ์ล่าสุดของแต่ละประเทศบทความนี้ใช้ข้อมูลปีล่าสุดในการวิเคราะห์ ซึ่งหากพิจารณาในภาพรวมพบว่าส่วนใหญ่สปป.ลาว เมียนมา เวียดนาม และไทย มาตรการส่วนใหญ่สินค้ามันสำปะหลังเกี่ยวข้องกับการนำเข้าในหมวด A คือ มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) กัมพูชาเป็นประเทศที่จำนวนมาตรการส่วนใหญ่ในสินค้ามันสำปะหลังเกี่ยวข้องกับการส่งออก (หมวด P) ซึ่งเป็นที่น่าสนใจเนื่องจากสินค้ามันสำปะหลังที่ศึกษาในบทความนี้ยังเกี่ยวข้องในการเป็นสินค้าเกษตรและอาหารจึงทำให้การออกมาตรการที่เป็นมาตรการ SPS ไม่ใช่เรื่องที่แปลก แต่การที่มาตรการส่วนใหญ่ของกัมพูชาอยู่ในด้านมาตรการในการส่งออกซึ่งถ้ามองในหมวดมาตรการย่อยซึ่งจะกล่าวในส่วนถัดไป จะเกี่ยวข้องกับมาตรการในการคุณภาพและมาตรฐานสินค้า คือ ข้อกำหนดในการตรวจสอบ เช่น การตรวจสอบสุขภาพอนามัยเพียง 4 มาตรการ และที่เหลือจะไม่ใช่ด้านคุณภาพแต่จะเป็นในเรื่องค่าธรรมเนียม โควตาในการส่งออก

หากเปรียบเทียบจำนวนมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภายในแต่ละประเทศในไทยและกลุ่มประเทศ CLMV บังคับใช้ พบว่าจำนวนมาตรการรวมของทั้ง 6 รายการสินค้ามันสำปะหลังตามพิทักษ์สิทธิและมาตรการเฉลี่ยต่อสินค้า เวียดนามจะมีการออกมาตรการมาบังคับใช้มากที่สุด รองลงมาเป็นไทย สปป.ลาว เมียนมา และ กัมพูชา จะเห็นว่าประเทศที่มีอุตสาหกรรมมันสำปะหลังแปรรูปจะมีจำนวนมาตรการมากที่สุด แต่หากพิจารณาในความหลากหลายของหมวดมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภายใน พบว่าเมียนมามีหมวดมาตรการที่หลากหลายที่สุด ถึง 9 หมวด รองลงมาเป็นเวียดนาม 8 หมวด ไทย 6 หมวด ส่วนสปป.ลาวและกัมพูชามีอยู่ 5 หมวดมาตรการ

ภาพที่ 3 จำนวนมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภายในสินค้ามันสำปะหลังของแต่ละประเทศในกลุ่มประเทศ CLMV

ที่มา: ผู้วิจัยประมวลผลข้อมูลจากฐานข้อมูล TRAINS Online (2022)

โดยเมื่อวิเคราะห์มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีของสินค้ามันสำปะหลังสำคัญในไทยและกลุ่มประเทศ CLMV จากภาพที่ 3 จะแสดงแค่มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีที่แต่ละหมวดของแต่ละประเทศออกมา ในสินค้ามันสำปะหลังแต่ละประเภท และเมื่อไปเชื่อมโยงกับมูลค่าการค้าเฉพาะสินค้าที่สำคัญกับข้อมูล มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีใน TRAINS Online (2022) ของ UNCTAD แสดงให้เห็นถึงมาตรการที่ส่งผลต่อ สินค้าสำคัญ ซึ่งสามารถอธิบายขยายความจากหมวดหลัก เป็นหมวดย่อยที่สำคัญดังนี้

กัมพูชา สินค้าสำคัญในการนำเข้า คือ สินค้าแป้งมันสำปะหลังดัดแปร มาตรการที่ออกมาเท่ากับ ได้แก่ หมวด A เป็นเรื่องเกี่ยวกับการศุลกากรและการปนเปื้อน (A21) และหมวด B เกี่ยวกับการกำหนดด้านคุณภาพ (B7) และข้อกำหนดด้านการรับรอง (B83) ส่วนสินค้าส่งออกสำคัญ คือ หัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ด มาตรการที่กำหนดส่วนใหญ่ในการส่งออกหรือในหมวด P เป็นเรื่องเกี่ยวกับการตรวจสอบ (P162) ใบอนุญาต (P11) โควตาการส่งออก (P32) และค่าธรรมเนียม (P43)

สปป.ลาว สินค้านำเข้าสำคัญ คือ สตาร์ชทำจากมันสำปะหลัง ด้านการนำเข้า ได้แก่ หมวด A ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการขออนุญาต SPS (A82) การตรวจสอบ (A83) การรับรองและการตรวจสอบ (A84) หมวด B เป็นเรื่องเกี่ยวกับการข้อกำหนดด้านการตรวจสอบ (B82) การติดฉลาก เป็นต้น หมวด C เป็น มาตรการเกี่ยวกับการข้อกำหนดในการผ่านด่านศุลกากรที่กำหนด (C3) และหมวด F เกี่ยวกับการค่าธรรมเนียมการ ตรวจสอบ (F61) และค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม (F69) ส่วนสินค้าส่งออกสำคัญ คือ หัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ด ส่วนใหญ่ในการส่งออกตามหมวด P จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการข้อกำหนดในการตรวจสอบ (P162) และการรับรอง ที่จำเป็นโดยประเทศผู้ส่งออก (P163)

เมียนมา สินค้านำเข้าสำคัญ คือ กากมันสำปะหลัง โดยมาตรการที่กำหนด ได้แก่ หมวด A ซึ่งเป็น เรื่องเกี่ยวกับการขออนุญาต SPS (A14) การติดฉลาก (A31) ข้อกำหนดการรับรอง (A83) และข้อกำหนด ในการตรวจสอบ (A84) ส่วนหมวด B เป็นเรื่องเกี่ยวกับการข้อกำหนดการติดฉลาก (B31) ต่อมา หมวด C เกี่ยวกับการติดตาม เฝ้าระวัง และออกใบอนุญาตอัตโนมัติ (C4) หมวด E จะเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตด้วยเหตุผล ทางเศรษฐกิจที่ไม่ได้ระบุไว้ที่อื่น (E119) หมวด F ส่วนใหญ่เกี่ยวกับมาตรการทางปกครองอื่น ๆ ที่มีผลกระทบ ต่อราคาศุลกากรที่ไม่ได้ระบุไว้ในที่อื่น (F19) ค่าธรรมเนียมการตรวจสอบ การดำเนินการ และค่าบริการแบบ กำหนดเอง (F61) ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมที่ไม่ได้ระบุไว้ในที่อื่น (F69) และภาษีการบริโภค (F71) หมวด G เกี่ยวกับการชำระ ภาษีศุลกากรล่วงหน้าและข้อกำหนดการชำระเงินล่วงหน้าที่ไม่ได้ระบุไว้ในที่อื่น (G13) หมวด I เกี่ยวกับมาตรการ เกี่ยวกับท้องถิ่น (I1) และหมวด M ข้อจำกัดการจัดซื้อของรัฐบาล ส่วนการส่งออก คือ หัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ด มาตรการส่วนใหญ่ของหมวด P เป็นเรื่องเกี่ยวกับการข้อกำหนดการออกใบอนุญาต ใบอนุญาต หรือการลงทะเบียน เพื่อส่งออก (P33) และข้อห้ามในการส่งออก (P31) เป็นต้น

เวียดนาม สินค้านำเข้าสำคัญ คือ หัวมันสำปะหลัง มันเส้น และมันอัดเม็ด มาตรการที่กำหนด ได้แก่ หมวด A ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการข้อกำหนดการรับรอง (A83) การประเมิน SPS ที่ไม่ได้ระบุไว้ (A89) ข้อกำหนดขีดจำกัดเรื่องสารตกค้างและปนเปื้อน (A21) หมวด B เกี่ยวกับการข้อกำหนดการติดฉลาก (B31) หมวด C

การตรวจสอบก่อนการส่งออกและพิธีการศุลกากร (C9) หมวด E เกี่ยวกับขั้นตอนการออกใบอนุญาตนำเข้าแบบไม่อัตโนมัตินอกเหนือจาก SPS และ TBT (E1) หมวด F เกี่ยวกับค่าธรรมเนียม ค่าตรวจสอบและค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมที่ไม่ได้ระบุไว้ (F69) หมวด G มาตรการทางการเงิน (G9) และหมวด H มาตรการที่ส่งผลกระทบต่อการแข่งขัน (H9) ส่วนการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศเป็นสตาร์ชทำจากมันสำปะหลัง มาตรการหมวด P เป็นเรื่องเกี่ยวกับข้อกำหนดการทดสอบ (P162) ค่าส่งออกหรือค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับบริการที่มีให้ ข้อกำหนดในการตรวจสอบ (P43) และการรับรองที่จำเป็นโดยประเทศผู้ส่งออก (P163)

ไทย สินค้านำเข้าสำคัญ คือ หัวมันสำปะหลัง มันเส้น และมันอัดเม็ด มาตรการที่กำหนด ได้แก่ หมวด A ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับข้อห้ามหรือข้อจำกัดด้าน SPS ในการนำเข้าที่ไม่ได้ระบุไว้ในที่อื่น ๆ (A21) ข้อกำหนดการทดสอบ (A83) เป็นต้น หมวด B เกี่ยวกับข้อกำหนดการตรวจสอบย้อนกลับ (B31) หมวด C เกี่ยวกับข้อกำหนดคุณภาพและความปลอดภัย (C3) หมวด E เกี่ยวกับระเบียบการจัดสรรเงินตราต่างประเทศ (E1) ขั้นตอนการออกใบอนุญาตนำเข้านอกเหนือจาก SPS และ TBT (E11) และหมวด F เกี่ยวกับการออกใบอนุญาตด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ (F65) ส่วนการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศเป็นสตาร์ชทำจากมันสำปะหลังโดยเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปกลางน้ำ ที่มีมาตรการในการส่งออกหมวด P ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับขั้นตอนในการตรวจสอบ (P163) ข้อกำหนดการออกใบอนุญาตส่งออก (P43) เป็นต้น

จะเห็นว่ามาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีที่แต่ละประเทศในแต่ละสินค้านั้นมีความหลากหลายและแตกต่างกันไป ซึ่งหน่วยงานแต่ละประเทศที่มีหน้าที่ในการโดยในประเทศไทยการออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งจะเป็นมาตรการที่ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก รวมทั้งผู้ผลิตสินค้ามันสำปะหลังต้องปฏิบัติตาม โดยจากฐานข้อมูล TRAINS Online (2022) ของ UNCTAD ในปี 2564 ในไทยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสินค้ามันสำปะหลังทั้ง 6 รายการ มีทั้งหมด 4 กระทรวง โดยหน่วยงานที่ออกมาตรการมากที่สุด คือ กระทรวงสาธารณสุข (314 มาตรการ) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (145 มาตรการ) กระทรวงพาณิชย์ (72 มาตรการ) และกระทรวงอุตสาหกรรม (5 มาตรการ) โดยในสินค้าประเภทหัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ด แป้งมันสำปะหลังหยาบ และสตาร์ชจากมันสำปะหลัง ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังและของที่ใช้แทนผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังที่ทำจากสตาร์ช และแป้งมันสำปะหลังดัดแปร หน่วยงานที่ออกกฎระเบียบการนำเข้า-ส่งออกส่วนใหญ่จะเป็นคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข ยกเว้นกากเหลือจากการผลิตสตาร์ช และกากที่คล้ายกันของมันสำปะหลัง ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวกับหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เนื่องจากกากเหลือจากการผลิตสตาร์ชและกากที่คล้ายกันของมันสำปะหลัง ส่วนใหญ่ถูกใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ แต่สินค้ามันสำปะหลังชนิดอื่นมีการใช้อาหารคนจึงมีคณะกรรมการอาหารและยาออกมาตรการเป็นหลักโดยเฉพาะมาตรการด้านการนำเข้า

จากข้างต้นพบว่าบทบาทหลักของภาครัฐคือ การออกมาตรการและการดำเนินการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการบังคับใช้ ส่วนในภาคเอกชนจะมีสมาคมมันสำปะหลังซึ่งเป็นตัวแทนของภาคผู้ผลิตและผู้ค้ามันสำปะหลังในการเป็นตัวแทนเพื่อประสานงานกับภาครัฐ และหากสมาชิกภายในสมาคมประสบปัญหาในการนำเข้า-ส่งออกสมาคมจะเป็นตัวแทนเสนอเรื่องต่อภาครัฐให้ทราบถึงปัญหาที่ผู้ผลิตและผู้ค้ามันสำปะหลัง โดยสมาคมที่เกี่ยวข้อง

เช่น สมาคมการค้ามันสำปะหลังไทย สมาคมแป้งมันสำปะหลังไทย สมาคมโรงงานผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไทย และสมาคมโรงงานผู้ผลิตมันสำปะหลังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

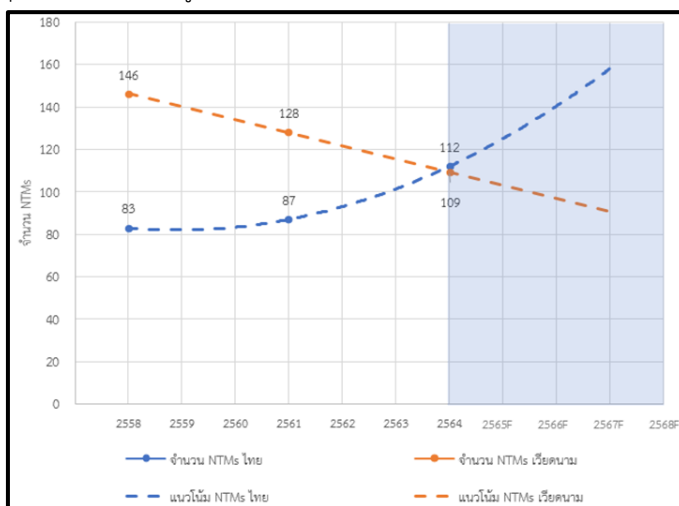
และเมื่อเกิดการค้าระหว่างประเทศก่อให้เกิดการเชื่อมโยงห่วงโซ่คุณค่าระหว่างไทยและกลุ่มประเทศ CLMV ซึ่งแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า สปป.ลาว กัมพูชา และเมียนมา เป็นแหล่งนำเข้าหลักของวัตถุดิบมันสำปะหลังของไทยและเวียดนาม โดยจากการสัมภาษณ์ผู้แทนภาคเอกชนจากสมาคมโรงงานผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไทย ซึ่งเป็นผู้ประกอบการในต้นน้ำและกลางน้ำในห่วงโซ่คุณค่า (การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 มกราคม 2566) กล่าวว่า ในไทยวัตถุดิบถูกนำไปใช้ใน 2 แหล่งหลัก ๆ ได้แก่ โรงงานแป้งและโรงงานมันเส้น ปัจจุบันในการนำเข้ามันสำปะหลังมีปัญหาสำคัญ คือ มันสำปะหลังที่นำเข้าไม่ได้มาตรฐาน เช่น มีการนำเข้ามันเส้นมาจากกัมพูชา ซึ่งมันเส้นตามมาตรฐานต้องมีความชื้นและดินทรายเจือปนตามมาตรฐานกำหนด แต่ในการนำเข้าจริงสินค้ากลับมีความชื้นและมีดินทรายปนเกินค่ามาตรฐาน ตามปกติในการนำเข้ามันเส้นที่มีลักษณะดังกล่าวไม่สามารถนำเข้าได้ แต่เนื่องจากมันสำปะหลังในไทยไม่เพียงพอความต้องการใช้ในประเทศซึ่งมีประมาณ 40 ล้านตัน แต่ไทยสามารถผลิตได้ปีละประมาณ 30 ล้านตัน ส่วนเกินที่เหลือต้องนำเข้า ซึ่งเป็นผลทำให้มีมันเส้นที่ไม่ได้มาตรฐานหลุดรอดเข้ามาในไทย ส่งผลเสียโดยตรงต่ออุตสาหกรรมมันเส้นของไทยในระยะยาว

นอกจากนี้ยังกล่าวว่าการค้าระหว่างประเทศปลายทางที่ไทยมีการส่งออกก็ส่งผลต่อการค้าด้วย เช่น ในสหภาพยุโรปให้ความสำคัญในด้านปลอดภัยของอาหาร สินค้าจึงต้องมีมาตรฐานระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมในการผลิตอาหาร (Hazard Analysis Critical Control Point: HACCP) มาตรฐานหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิต (Good Manufacturing Practices: GMP) และมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) ซึ่งผู้ประกอบการมองว่ามาตรการดังกล่าวของสหภาพยุโรปเป็นมาตรการกีดมาตรการกีดกัน แต่เป็นมาตรฐานที่ทางผู้ประกอบการยอมรับได้

ส่วนในตลาดจีนซึ่งเป็นตลาดที่สำคัญในการส่งออกของไทย โดยจีนมีการออกมาตรการนำเข้าสินค้ามันสำปะหลังที่สร้างความท้าทายในการปรับตัวทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับมันสำปะหลัง เช่น ข้อบังคับ 177 (Decree 177) ว่าด้วยการกำกับดูแลตรวจสอบกักกันธัญพืช นำเข้าส่งออกของจีน ซึ่งเป็นระเบียบที่ประกาศใช้กับสินค้ามันเส้น โดยผู้ส่งออกที่มีความประสงค์ในการส่งออกต้องมีการขึ้นทะเบียนกับทางจีน และเงินเข้ามาตรวจสอบมาตรฐานการผลิต มีข้อกำหนดให้มันเส้นต้องปราศจากโลหะหนักหรือมีในปริมาณที่ยอมรับได้ ซึ่งไทยยังไม่เคยมีปัญหาดังกล่าว แต่ถ้าเกิดปัญหาขึ้นหรือมีความเสี่ยงเมื่อทางการเงินเข้ามาตรวจสอบ ไทยเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย ระเบียบนี้บังคับใช้กับทุกประเทศที่ไม่มีพินิสสารกับจีน และในการขึ้นทะเบียนผู้นำเข้ามีอายุ 5 ปี จึงมีความเสี่ยงในการต่ออายุ รวมถึงแป้งมันสำปะหลังในข้อบังคับ 248 (Decree 248) เน้นด้านอาหารปลอดภัย เช่นเดียวกับมันเส้น ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน (2566) กล่าวว่า จีนกำลังมีนโยบายบังคับใช้มาตรการระบบโลจิสติกส์สีเขียวเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ปัญหาฝุ่นละอองที่เกิดขึ้นจากการขนส่งมันสำปะหลัง ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนในการขนส่งของผู้ประกอบการสูงขึ้น และแนวโน้มในการบังคับใช้มาตรการนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ในอนาคต หากผู้ประกอบการไทยไม่ปรับตัว จีนอาจจะหันไปนำเข้าจากประเทศอื่นเช่นเวียดนาม ที่เป็นผู้เล่นสำคัญในตลาดนี้รองจากไทย

หากวิเคราะห์แนวโน้มของจำนวนมาตรการของไทยและกลุ่มประเทศ CLMV จะพบว่าในฐานะที่ไทยและเวียดนามเป็นผู้นำเข้าสินค้าสำคัญที่สำคัญในโลกและในภูมิภาค มีแหล่งนำเข้าจากกลุ่มประเทศเดียวกัน ทำให้ทั้งสองประเทศเกิดการแข่งขันการนำเข้าสินค้าสำคัญ โดยจากภาพที่ 4 แสดงถึงจำนวนมาตรการในการนำเข้าสินค้าสำคัญประเภทหัตถ์น้ำมันสำหรับพลังงาน น้ำมันดิบ น้ำมันอัดเม็ด ของทั้งสองประเทศ ในมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีของไทย หากสถานการณ์มาตรการยังคงดำเนินต่อไปในทิศทางเดิม จากการวิเคราะห์พบว่ามาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนของเวียดนามมีแนวโน้มลดลง โดยแนวโน้มจำนวนมาตรการที่เพิ่มขึ้น ถ้ามองในทางบวกก็อาจจะแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับมาตรฐานและคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรการ SPS ซึ่งหากสินค้าที่นำเข้ามาแปรรูปมีคุณภาพจะเป็นการเพิ่มโอกาสในตลาดที่มีศักยภาพสูงอย่างเช่น สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น หรือสหรัฐอเมริกา และอาจสร้างแรงกระตุ้นต่อประเทศกัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมาซึ่งเป็นแหล่งนำเข้าของไทยในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าสำหรับ แต่ในทางลบก็อาจสร้างการกีดกันทางการค้าได้เช่นกันและอาจส่งผลให้ประเทศที่เป็นแหล่งนำเข้าเหล่านั้นเปลี่ยนไปส่งออกให้กับเวียดนามที่กำลังมีการพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำมันสำหรับพลังงานในประเทศและแนวโน้มมาตรการที่ลดลงเพื่อลดข้อจำกัดและอุปสรรคบางประการที่ไม่จำเป็นเพื่อให้สปป.ลาว กัมพูชา และเมียนมาส่งออกหัตถ์น้ำมันสำหรับพลังงาน น้ำมันดิบ และน้ำมันอัดเม็ดเข้ามาในเวียดนามมากขึ้นแทนที่ไทย รวมทั้งมาตรการใหม่ที่เกิดขึ้นอาจสร้างต้นทุนที่เพิ่มขึ้นของผู้ประกอบการด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 4 เปรียบเทียบแนวโน้มจำนวนมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีในการนำเข้าสินค้าสำคัญ พิกัดศุลกากร 071410 ระหว่างไทยและเวียดนาม

ที่มา: ผู้วิจัยประมวลผลจากฐานข้อมูล TRAINS Online (2022)

สรุป อภิปรายผล

การศึกษาสถานการณ์การผลิต การนำเข้า-ส่งออก และการศึกษาและวิเคราะห์มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีของสินค้ามันสำปะหลังภายใต้ห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดนระหว่างไทยและกลุ่มประเทศ CLMV พบว่า ห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดนของไทยและกลุ่มประเทศ CLMV สินค้าหัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ดเป็นสินค้าที่นำเข้าที่สำคัญของไทย เนื่องจากอุตสาหกรรมต่อเนื่องภายในไทยมีความต้องการใช้เป็นอย่างมากและกำลังการผลิตภายในประเทศไม่เพียงพอ ไทยมีแหล่งนำเข้าสำคัญ คือ กัมพูชา สปป.ลาว และบางส่วนจากเมียนมา แต่ในแง่มูลค่าของการส่งออกไทยมีการค้าในสินค้าประเภทมันสำปะหลังกับประเทศในกลุ่มประเทศ CLMV ค่อนข้างน้อย สินค้ามันสำปะหลังของไทยส่วนใหญ่จะถูกส่งออกขายไปยังประเทศนอกกลุ่ม CLMV มากกว่าแต่ยังคงจำกัดในสินค้าแปรรูปขั้นต้นในกลางน้ำ ดังนั้นในการดำเนินห่วงโซ่คุณค่าข้ามแดนระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศ CLMV ในปัจจุบันสามารถเชื่อมโยงกันในการนำเข้าเป็นหลักและยังมีการค้าในสินค้ามันสำปะหลังที่มีมูลค่าเพิ่มไม่สูง

สำหรับมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีที่ไทยและกลุ่มประเทศ CLMV กำหนดและบังคับใช้ เมื่อเปรียบเทียบแล้วพบว่า ประเทศที่มีจำนวนมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีเฉลี่ยมากที่สุด คือ เวียดนาม ส่วนเมียนมาที่มีความหลากหลายของหมวดมาตรการมากที่สุด และมาตรการส่วนใหญ่ในไทยและ CLMV อยู่ในหมวดมาตรการในการนำเข้าในด้านมาตรการทางเทคนิค คือ หมวดมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (หมวด A) อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (หมวด B) และการตรวจสอบก่อนการส่งออกและพิธีการศุลกากร (หมวด C) เป็นส่วนใหญ่

ในการศึกษาพบว่ามันสำปะหลังเป็นวัตถุดิบที่มีความหลากหลายในการแปรรูป ทุกส่วนของมันสำปะหลังสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มได้ จึงเป็นสินค้าที่น่าสนใจในการพัฒนาในอนาคต ปัจจุบันไทยยังมีความได้เปรียบทางการค้าในกลุ่มสินค้ามันสำปะหลังกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในด้านปริมาณการผลิตมันสำปะหลังและการนำไปสร้างมูลค่าเพิ่ม แต่เนื่องจากไทยยังคงมีผลผลิตที่ไม่เพียงพอจึงต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศเพื่อนบ้าน การบังคับใช้มาตรการของไทยอาจมีกฎระเบียบและมาตรการที่มากและซับซ้อน และในทางปฏิบัติในการบังคับใช้มาตรการยังมีส่วนที่ต้องพัฒนาปรับปรุง ประกอบกับแรงกดดันจากประเทศคู่ค้านอกกลุ่มประเทศ CLMV ในด้านการส่งออกที่มีความเข้มงวดมากขึ้น และเวียดนามซึ่งเป็นคู่แข่งที่สำคัญทั้งตลาดส่งออกและในการนำเข้าหัวมันสำปะหลัง มันเส้น มันอัดเม็ด (วัตถุดิบต้นน้ำและกลางน้ำ) มีแนวโน้มลดจำนวนมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีลง ในขณะที่ไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นซึ่งอาจส่งผลต่อการนำเข้าสินค้าในต้นน้ำรวมทั้งสร้างต้นทุนในการดำเนินการเพิ่มขึ้นต่อเกษตรกรและผู้ค้า ดังนั้นไทยต้องมีการปรับตัวทั้งภาครัฐและเอกชน

ข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มประเทศ CLMV ไทยยังมีความได้เปรียบอย่างมากทั้งในเรื่องการผลิตและการค้าระหว่างประเทศของสินค้ามันสำปะหลัง แต่ในการสร้างคุณค่าตลอดห่วงโซ่การผลิตยังอยู่ในสินค้ามันสำปะหลังที่มีมูลค่าไม่สูงทั้งไทยและกลุ่มประเทศ CLMV ประกอบการแนวโน้มมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีที่ของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจสร้างทั้งผลกระทบเชิงบวก คือ

มาตรฐานและคุณภาพของสินค้ามันสำปะหลังอาจเพิ่มขึ้น แต่ในเชิงลบก็อาจถูกมองว่าเป็นการกีดกัน และยังเป็น การเพิ่มต้นทุนของผู้ประกอบการ จึงขอเสนอข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

สำหรับข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐ คือ ในการกำหนดมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีเสนอว่า ไม่ควรเพิ่มมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีแต่ควรลดมาตรการลง โดยมาตรการด้านเทคนิคซึ่งประกอบด้วย มาตรการ SPS มาตรการ TBT และมาตรการการตรวจสอบสินค้าก่อนการส่งออก ซึ่งเป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับ ความปลอดภัย ดังนั้นควรพิจารณาและปรับปรุงมาตรการให้มีการบังคับใช้เท่าที่จำเป็นและเหมาะสม หรือถ้าใช้ ควรมีการบังคับใช้อย่างมีมาตรฐาน ส่วนมาตรการที่ไม่เกี่ยวข้องด้านทางเทคนิคเสนอให้ลดมาตรการโดยพยายาม ให้มีการใช้มาตรการเหล่านี้ให้น้อยที่สุด และหากต้องการพัฒนามันสำปะหลังในภาพรวมของ CLMVT โดยมีไทย เป็นผู้นำในการพัฒนาภาครัฐของไทยควรมีการพัฒนาความร่วมมือกลุ่มประเทศ CLMV เพื่อพัฒนามาตรฐานของ สินค้ามันสำปะหลัง อาจทำให้มีมาตรฐานเดียวกันเพื่อสร้างมาตรฐานกลางร่วมกันโดยอาจใช้กรอบความร่วมมือ เช่น ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) หรือกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion Economic Cooperation: GMS) เป็นฐานในการร่วมมือกันในการพัฒนาสินค้าเกษตร และข้อเสนอสำหรับผู้ประกอบการ คือควรมองหาลตลาดส่งออกอื่น ๆ ลดการพึ่งพาในตลาดจีน เนื่องจากปัจจุบัน ทั้งไทยและ CLMV ยังคงพึ่งพิงตลาดจีนอยู่มาก และจีนมีข้อกำหนดในสินค้ามันสำปะหลังที่เข้มงวดเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ควรทำควบคู่กับการที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนร่วมมือกันเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมมันสำปะหลังมูลค่าสูง เช่น อุตสาหกรรมพลาสติกชีวภาพ อุตสาหกรรมพลังงาน อุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ซึ่งจะช่วยส่งเสริมในการมองหา ตลาดส่งออกใหม่ ๆ ที่มีศักยภาพ เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น หากดำเนินการได้สำเร็จไทยก็สามารถ เป็นผู้นำด้านการผลิตและการค้ามันสำปะหลังที่มีคุณภาพโลก

นอกจากนี้ในการศึกษาเรื่องมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีของสินค้ามันสำปะหลังครั้งต่อไป ขอเสนอแนะว่า ด้วยในบทความนี้ยังคงเป็นมุมมองของมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีของสินค้ามันสำปะหลังในภาพกว้าง จึงอาจจะ ไม่ได้นำเสนอถึงมาตรการชี้ชัดเจนว่ามาตรการใดเป็นมาตรการที่ควรลดอย่างชัดเจน เสนอแนะให้มีการศึกษา ที่เจาะลึกถึงรายมาตรการที่มีใช้ภาษีในสินค้าของแต่ละประเทศเปรียบเทียบถึงรายละเอียดเพื่อให้สามารถได้ ข้อสรุปที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และเสนอให้มีการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในกลุ่มสินค้ามันสำปะหลังให้หลากหลายมากขึ้น เพื่อช่วยในการวิเคราะห์และศึกษาได้รอบด้านยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการประเมินมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษี (Non-Tariff Measures: NTMs) และผลกระทบต่อการค้าและความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มประเทศ CLMV กับประเทศไทย โดยสถาบันระหว่าง ประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน)

เอกสารอ้างอิง

- กรมศุลกากร. (2565ก). รายงานสถิติ https://www.customs.go.th/statistic_report.php?ini_content=statistics_report&ini_menu=nmenu_eservice&left_menu=nmenu_eservice_007&lang=th&left_menu=nmenu_eservice_007
- _____. (2565ข). รหัสสถิติสินค้า ฉบับปี พ.ศ. 2565 ตามประกาศกรมศุลกากรที่ 194/2564. https://www.customs.go.th/cont_strc_download_with_docno_date.php?lang=th&top_menu=menu_homepage¤t_id=142329324146505e4f464b4b464b47
- วิจัยกรุงศรี. (2566). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม 2566-2568 : อุตสาหกรรมมันสำปะหลัง. https://www.krungsri.com/getmedia/863b0aec-1bf1-449b-9b6b-1235a3a05650/IO_Cassava_230203_TH_EX.pdf.aspx
- ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน. (11 มีนาคม 2565). ว่าด้วยเรื่องของ ‘มัน’ — โอกาสและความท้าทายของมันสำปะหลังไทยในจีน. <https://thaibizchina.com/article/%E0%B8%A7%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%A7%E0%B8%A2%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87-%E0%B8%A1%E0%B8%B1%E0%B8%99/>
- สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน). (2566). การประเมินมาตรการทางการค้าที่ไม่มีภาษี (Non-Tariff Measures: NTMs) และผลกระทบต่อการค้าและความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มประเทศ CLMV กับประเทศไทย. <https://www.itd.or.th/itd-data-center/re111023/>
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2565). ขับเคลื่อนอุตสาหกรรมมันสำปะหลังไทย ด้วยเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (BCG Model : Bio – Circular – Green Economy). <https://www.nstda.or.th/nac/2022/exhibition/cassava-industry/>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). สถานการณ์และแนวโน้มสินค้าเกษตรที่สำคัญ 2565. <https://www.oae.go.th/assets/portals/1/files/journal/2565/trendstat2565-Final-Download.pdf>
- _____. (2565). สถิติการค้าสินค้าเกษตรไทยกับต่างประเทศ 2564. <https://www.oae.go.th/assets/portals/1/files/journal/2565/trade2564.pdf>
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2558). โครงการพัฒนาโมเดลเพื่อขับเคลื่อนอุตสาหกรรมเกษตรรองรับโซนนิ่งเกษตร. https://esc.doae.go.th/wp-content/uploads/2015/04/1.-Agro-Final-Report_Cassava.pdf
- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร. (2565). กัมพูชากระตุ้นการส่งออกมันสำปะหลังในจังหวัดพระตะบอง และเสียมราฐ. <https://www.ditp.go.th/post/24834>
- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร. (2564). สถานการณ์ตลาดมันสำปะหลังของเวียดนามในปี 2563. <https://www.ditp.go.th/post/17708>

- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ เมืองชิงต่าว. (2566). *ติดตามสถานการณ์อุตสาหกรรมแป้งมันสำปะหลังของจีนปี 2022*. <https://www.ditp.go.th/post/28293>
- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ เวียงจันทน์. (2565). *ลาวส่งออกมันสำปะหลัง เป็นสินค้าเกษตรส่งออกอันดับหนึ่ง*. <https://www.ditp.go.th/post/26485>
- Food and Agriculture Organization. (2013). *SAVE AND GROW*. <https://www.fao.org/3/i3278e/i3278e.pdf>
- _____. (2022). *FAOSTAT*. <https://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL>
- International Labour Organization. (2022). *Cross-Border Value Chain Development: A Rough Guide to Market Systems Development for Decent Work*. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/---ifp_seed/documents/publication/wcms_862449.pdf
- TRAINS Online. (2022). *EXPLORE DATA*. <https://trainsonline.unctad.org/>
- United Nations Commodity Trade Statistics Database. (2022). *UN Comtrade Database*. <https://comtradeplus.un.org/>
- United Nations Conference on Trade and Development. (2019). *International Classification of Non-tariff Measures - 2019 version*. https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab2019d5_en.pdf